

BIDDEN MET OPEN OGEN

“Wie dan leeft, wie dan zorgt.” Is dat het idee dat we kunnen oppikken uit het evangelie van vandaag? Denkt u dan ook niet meteen: mensen zijn toch niet als lelies op het veld die onbewust groeien en bloeien en weer vergaan? Mensen leven toch niet als vogels? Wij zaaien en maaien en zwoegen. Wij zijn op een andere manier behoeftig dan de bloemen in het veld en de vogels in de lucht. In feite is kleding erg belangrijk voor ons, voor wie we zijn, voor hoe we ons voelen en willen worden gezien. We zijn sociale wezens en mensen met ieder een eigen geschiedenis, met herinneringen aan wat dierbaar was en verlangens voor de toekomst. Het gaat ons niet alleen om wat we hebben, maar ook om wie we zijn en om een goed leven. En dat geeft zorgen. Stel je voor dat we ons geen zorgen meer zouden maken over onszelf of over anderen, dat we ons niet meer zouden inzetten voor een leefbare wereld, geen zorg meer zouden hebben voor kinderen en ouderen, dat we ons niet meer zouden verzetten tegen geweld en tegen alles wat het leven krenkt en de aarde uitput. Onze bezorgdheid is geen belemmering, maar een heel begrijpelijke en waardevolle levenshouding. Natuurlijk, angst is een slechte raadgever, maar zorg om de kwaliteit van het bestaan is broodnodig, zeker in een tijd van crisis.

En toch was het idee om vandaag voor het voetlicht te brengen dat er ook een zekere onbezorgdheid nodig is om te kunnen bidden en om het koninkrijk van vrede in het leven een kans te geven. De lezing van vandaag komt uit de Bergrede. Als je die begint te lezen wordt al snel duidelijk wat Jezus aan de kaak stelt: de schijnheiligheid van ijverig bidden en vasten in het openbaar, of van bidden met veel omhaal van woorden, of van wel bidden, maar tegelijk je hele ziel en zaligheid investeren in geld en goed, zodat je blik zich ongemerkt richt op beheersing en rijkdom en aanzien in de ogen van anderen. Dat is wat Jezus hardhandig wil wegdoen. Hij is wars van uiterlijk vertoon, omdat het hypocrisie in de hand werkt en ons ongevoelig maakt voor wat ons werkelijk beweegt. Dat kan ik herkennen. Dat komen we ook nu nog tegen: mooie woorden van mensen in machtige posities, die niet te rijmen zijn met wat ze werkelijk doen. En we kunnen hier in onze maatschappij dan wel nonchalant, amicaal en informeel doen, maar daar doorheen zien we ook steeds eigen belangen en een cultuur van uiterlijkheid en perfectionisme die het moeilijker maakt om te bidden, om werkelijk in relatie te komen, met onszelf, met de ander en met de geest die in ons woont. Haast onvermijdelijk leven we in allerlei vormen van dubbelheid. “Kijk naar de vogels in de lucht. Kijk eens naar de lelies, kijk hoe ze groeien in het veld.” Heeft ons bidden misschien iets te maken met dit kijken? Met het zien van dit onbewuste, naakte bestaan van bloemen en vogels, zonder enige dubbelheid?

Zojuist hebben we een lied gezongen dat voor mij, misschien ook voor u, duidelijker maakt wat bidden betekent voor je manier van in het leven staan. “Schoonheid, wat ben je oud, wat ben je nieuw!” Het is een fragment uit de Belijdenissen van Augustinus, al meer dan zestien eeuwen oud. Niet alleen een mooie, maar ook een intrigerende tekst. Op zich is het niet heel bijzonder dat hij de schoonheid in verband brengt met God. Dat gebeurt vaker, ook in de bijbel. En zouden wij hier nog samenkomen als het alleen nog ging om het ware en het goede, als de schoonheid hier niet was in klank en kleur, in ruimte en in licht? Als we goed kijken, zien we schoonheid overal, ook in heel gewone dingen: in wat groeit en bloeit, in de zeggingskracht van een gezicht, in de gestalte van een lichaam, in een kunstwerk, uit materie door mensenhanden gemaakt, in muziek die ontroert en stil maakt, in de taal, in de stem waarmee we spreken en zingen. Schoonheid, zegt het boek Wijsheid (13, 1-9), is iets verrukkelijks, maar precies in dat verrukkelijke wordt dan niet alleen de glans van het goddelijke, maar ook iets gevaarlijks of verleidelijks gezien: dat wij die schoonheid, die uiterlijk is, verheffen tot iets dat zelf goddelijk is, dat we al die schoonheid in het geschapene aanzien voor de Schepper zelf, die toch alle schoonheid ook te boven gaat. Het bijzondere van de tekst van Augustinus is dat hij God aanspreekt *als* schoonheid. Hij spreekt er niet *over*, hij komt in een

dramatisch gesprek *met* de schoonheid die hij ondergaat. Augustinus is zich heel goed bewust van de grens tussen Schepper en schepsel, maar toch gaat hij er hier in zijn geestdrift expres even overheen. Die aanspreking, van iets dat buiten je is maar je innerlijk raakt, lijkt mij wezenlijk voor gebed. In het *jij* van de aanspreking gebeurt iets, er ontstaat zoets als een verbondsboog van woorden en klanken die antwoorden op een roep die er eigenlijk al was. “Toen heb jij geroepen en geschreeuwd” staat er halverwege het lied, maar eigenlijk was dit het begin, de ervaring van iets heel nieuws waaruit het lied pas kon ontstaan. Door die aanspreking kom ik in een verhouding te staan tot een schoonheid die mij niet onberoerd kan laten: zij is niet meer alleen buiten mij, zij komt bij mij binnen en verandert mij van binnenuit, er wordt een leven in zichtbaar dat het mijne raakt. Schoonheid is dan ook niet meer iets dat in meerdere of mindere mate voldoet aan een norm of aan een ideaalbeeld dat we zelf hebben gemaakt. Wat ik zie ervaar ik als schoonheid, in het hier en nu, doordat iets in mij opgloeit en openbloeit waarvan ik het bestaan niet wist, maar dat er eigenlijk al was, onheuglijk diep in het geheugen, en toch steeds weer heel nieuw en nabij. “O zó laat heb ik jou lief gekregen!” Dat is het precies: het gaat plotseling, als een inbreuk, je voelt je wakker geschud. In die aanspreking ervaren we dat wij niet zelf het initiatief namen, dat die *jij* er eerder was, ongemerkt. Onze aanroep was eigenlijk al een antwoord. “Jij hebt mij doen ontbranden”. En dat is geen louter geestelijk gebeuren: het raakt je in alle zintuigen, in alle vezels van lichaam en ziel. Zoets kan alleen schoonheid.

De ontmoeting kan niet zo heftig blijven, maar wel levend blijven in ieder gebed, of we nu bidden met eigen woorden, meegaan in een vast patroon of bidden in stilte. Als we alleen spreken *over*, komen we niet tot God en niet tot onszelf, ontstaat er geen verbond van woord en stem en wederzijds verlangen. Bidden wordt dan hooguit iets als een innerlijke dialoog met een onbekende ander, waar je wel of niet in kunt geloven. Maar als we aanspreken en aangesproken worden, als we er stem en ademtocht aan geven, dan blijft ons bidden een levendige band, een verbinding met het mysterie van God waarin die eerste verliefdheid nog doorklinkt, waarin onze geslotenheid zich steeds opnieuw opent en God aan ons en in ons oplicht als ieder ogenblik nieuw.

De tegenstelling die Augustinus aanbrengt tussen buiten en binnen, uiterlijk en innerlijk, gaat niet zozeer over twee domeinen waarin je God kunt zoeken, maar eerder over twee manieren van in het leven staan en zorgzaam zijn. In de ene zijn wij zelf angstvallig op zoek naar iets of iemand die we God noemen, maar die ons door de vingers glipt, omdat we in al dat naarstig zoeken vergeten dat Hij er al is, in schoonheid, goedheid, vrede. De tweede manier is een aandachtig verblijven, beschikbaar zijn, antwoorden op wat opdaagt, in doen en ondergaan, in spreken en handelen, in het nu, in een ruimte waarin wij niet meer blind zoeken, maar toelaten dat we geraakt en gevonden worden.

Niemand kan twee heren dienen, zegt de lezing van vandaag. Bidden veronderstelt dat we kiezen voor de houding van ontvankelijkheid. Dat maakt ons niet perse zorgeloos, maar het geeft ons wel een vrijheid *in* onze zorgzaamheid, het bevrijdt ons van het benauwende idee dat alles wat nodig is van onszelf afhankelijk is, het geeft ons het vertrouwen dat het meeste en het belangrijkste dat we nodig hebben vanuit de werkelijkheid zelf kan oplichten. Kijk naar de leliën in het veld, kijk naar de vogels in de lucht. Ze zijn eenvoudig, mooi en en goed zoals ze zijn. Kijk en luister naar de schoonheid in dit gebouw, doorheen de klanken, de kleuren en het licht. Gebed ontstaat hier al bijna vanzelf. We hoeven niet meer zo ijverig te zijn in het bidden. Woorden en gezang ontspannen zich in een klankenboog van roep en antwoord. Dat geeft ruimte van leven, vrijheid van zorg. We kunnen de beklemming loslaten van ons eigen perfectionisme en van de jaloerse blik, terugkeren naar de zachtste plek in het geheugen en als een kind vertrouwen op het licht.

Germain Creighton

gelezen: Mt. 6, 24-34